

ارزیابی سودآوری تعاونی‌های صید پره ماهیان استخوانی مستقر در جنوب شرقی دریای خزر،

محدوده استان گلستان در سال ۱۳۸۴-۱۳۸۵

*سعید یلقی^۱، رسول قربانی^۲ و سیدمحمود عقیلی^۲

^۱ ذخایر آب‌های داخلی گلستان، گرگان، ^۲ دانشکده شیلات، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

چکیده

در این مطالعه داده‌های به‌دست آمده از پرسش‌نامه‌های تکمیل شده توسط مدیران شرکت‌های تعاونی صید پره ماهیان استخوانی مستقر در جنوب شرقی دریای خزر، محدوده استان گلستان در رابطه با هزینه‌های ثابت، متغیر، سود و برگشت سرمایه تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌های این مطالعه نشان داد که دوره بازگشت سرمایه در محدوده ۰/۱۴ و ۲/۴۲ سال می‌باشد و میانگین (سالانه) سود سرانه اعضای تعاونی‌ها از حداقل ۱۶۲۶۱۵۵ ریال تا حداکثر ۴۱۵۸۵۲۵۹ ریال بود. با توجه به سابقه دیرینه صنعت صیادی به شیوه‌های سنتی، توجه به توسعه ظرفیت‌های صیادی استانی ضروری به‌نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: استان گلستان، سودآوری، شرکت‌های تعاونی صید پره

مقدمه

بدون تردید ماهیان دریای خزر به‌ویژه ماهیان استخوانی از نظر تجاری، اقتصادی و تامین بخش عمده‌ای از پروتئین مورد نیاز و همچنین اشتغال‌زایی و کسب درآمد و امرارمعاش زندگی مردم ساحل‌نشین نقش تعیین‌کننده دارد. استان گلستان با دارا بودن ۱۱۰ کیلومتر نوار ساحلی در کنار دریای خزر به‌عنوان یکی از مناطق مستعد ماهی‌گیری محسوب می‌گردد، به‌طوری‌که سواحل متنوع ماسه‌ای، گلی و یا ترکیبی از آن‌ها قابلیت این منطقه را جهت صید انواع ماهیان استخوانی بیش از پیش با پراکنش متفاوت ساحلی نمایان می‌سازد. در استان گلستان در سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۹ شرکت تعاونی صید ماهیان استخوانی با تعداد ۱۳۹۱ صیاد در سه منطقه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در نیمه دوم سال به‌مدت ۶ ماه به امر صید

و صیادی اشتغال داشتند (معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، ۱۳۸۴). صید شرکت‌های تعاونی پره در استان‌های گیلان، مازندران و گلستان با تور چشمه ۳۰ تا ۳۳ میلی‌متر تا سال ۱۳۸۴ به‌عنوان صید استاندارد تلقی می‌شد (نیکویی، ۱۳۸۵). عمده ترکیب گونه‌ای ماهیان صید شده در استان گلستان شامل گونه کفال، کپور دریایی، ماهی سفید، ماهی کلمه و شگ‌ماهی است که ماهیان خاویاری نیز در برخی موارد به‌عنوان صید ضمنی به‌وسیله پره‌های صیادی صید می‌گردند که با هماهنگی ناظرین صید پره به صیدگاه‌های استحصال ماهیان خاویاری وابسته به شیلات ایران تحویل داده می‌شوند (معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، ۱۳۸۴). میزان صید تعاونی‌های پره علاوه‌بر تغییرات منطقه‌ای متأثر از تغییرات جوی و اقلیمی نیز می‌باشد. لازم به ذکر است عمده شرکت‌های تعاونی صیادی مستقر و فعال در منطقه خواجه‌نفس و گمیشان قدمت

* مسئول مکاتبه: saeed393@yahoo.com

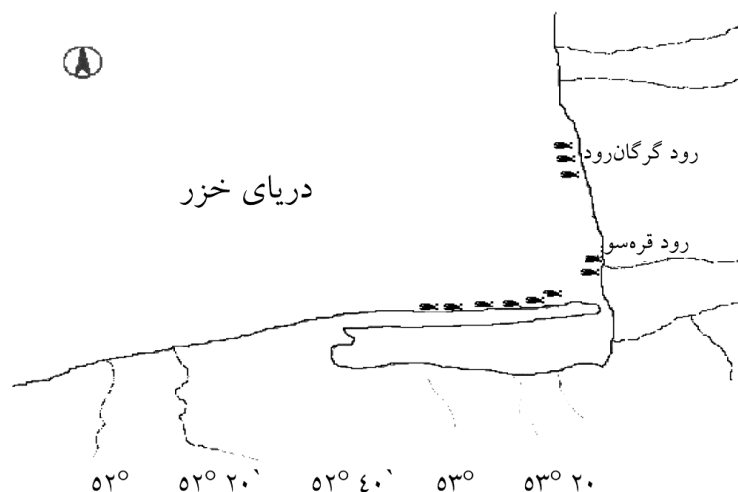
ذخایر آبزیان، رعایت و نظارت بر عملیات صید پره، برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی، آموزش صیادان در زمینه‌های رعایت ایام ممنوعه صید و استانداردهای تور پره، افزایش تلاش صیادی، حفاظت از ذخایر آبزیان توسط یگان حفاظت منابع و نظارت در عملیات صید توسط کارشناسان شیلاتی اعلام نمود.

این مطالعه با هدف بررسی وضعیت اقتصادی شرکت‌های تعاونی صیادی پره با تأکید بر میزان هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای به تفکیک هر یک از شرکت‌ها و منطقه استقرار تعاونی‌ها (میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان) و در نهایت بررسی مشکلات موجود در امر صیادی در منطقه نوار ساحلی دریای خزر در استان گلستان انجام پذیرفته است.

مواد و روش‌ها

این تحقیق در سواحل جنوب‌شرقی دریای خزر (محدوده استان گلستان) و به‌صورت پرسشنامه‌ای از شرکت‌های تعاونی پره ماهیان استخوانی صورت گرفت.

چندانی نداشته، بنابراین جهت تجهیز ادوات صیادی و ترابری خود متحمل هزینه‌های بسیار سنگین شده‌اند که به‌طور عمده با مساعدت اتحادیه تعاونی‌های صیادی پره از محل تسهیلات بانکی خریداری گردیده‌اند و در حال حاضر به‌علت پایین بودن میزان صید و در نتیجه پایین بودن درآمد، توان بازپرداخت اقساط سالیانه خود را ندارند و این معضل در شرایط فعلی گریبان اکثریت صیادان را گرفته و ادامه این صنعت را دچار تنگنا نموده است. در سال‌های اخیر به‌دلیل افزایش فعالیت صیادی قانونی و غیرقانونی، کاهش ضریب بازگشت بچه‌ماهیان رهاسازی شده ناشی از کاهش وزن رهاسازی و کاهش تکثیر طبیعی، میزان صید ماهیان استخوانی روند کاهش داشته است (عبدالملکی، ۱۳۸۳). به همین خاطر سازمان شیلات از چندین سال قبل اقدام به تکثیر مصنوعی انواع ماهیان استخوانی و رهاسازی آن به دریا کرده است. یحیایی (۱۳۸۴) علت افزایش صید انواع ماهیان استخوانی در دریای خزر را در سال ۱۳۷۴، تکثیر مصنوعی و رهاسازی آن در دریا، شرایط مناسب آب و هوا و پرآبی رودخانه‌ها در محل طبیعی بازسازی

شکل ۱- استقرار شرکت‌های تعاونی صیادی پره در سواحل جنوب‌شرقی دریای خزر (محدوده استان گلستان)

بازگشت سرمایه برای زمانی که مدت سرمایه‌گذاری یک سال باشد یا برای میانگین سالانه به صورت زیر محاسبه می‌شود (Brigham و Pappas، ۱۹۷۲):

$$ROR = \frac{\text{سرمایه اولیه (ثابت) - اصل و فرع دریافتی (درآمد ناخالص)}}{\text{سرمایه اولیه (ثابت)}}$$

ROR = سرمایه اولیه / سود ناخالص (درآمد خالص)

هزینه و درآمد: هزینه‌ها می‌توانند شامل هزینه‌های نقدی و غیرنقدی باشند. هزینه‌های نقدی معمولاً در مواردی پیش می‌آیند که منابعی خریداری شده و بلافاصله در جریان تولید مصرف می‌شوند. در اغلب موارد، هزینه‌های نقدی نتیجه خرید نهاده‌های بی‌دوام (مصرفی) مثل سوخت و مالیات‌ها و مخارج بیمه و غیره است که تنها در یک دوره تولید (فعالیت) مصرف می‌شوند.

= درآمد خالص (سود ناخالص)

هزینه‌های ثابت نقدی - هزینه‌های متغیر (جاری) - درآمد ناخالص

= سود خالص

هزینه‌های ثابت غیرنقدی (استهلاک) - درآمد خالص

تعداد اعضاء / سود خالص = سود خالص سرانه

هزینه‌ها به دو طبقه ثابت و متغیر تقسیم شده‌اند:

هزینه‌های ثابت مستقل از میزان تولید هستند، به طوری که هزینه‌هایی مانند هزینه‌های بیمه و مخارج مشابه، حقوق و دستمزد و استهلاک سرمایه‌های ثابت از جمله هزینه‌های ثابت می‌باشند. هزینه‌های ثابت معمولاً مربوط به نهاده‌های ثابت هستند و هزینه‌های متغیر مربوط به نهاده‌های متغیر هستند. اگر چنانچه مقدار نهاده یا منبع در طول دوره تولید تغییر کند به آن نهاده، نهاده متغیر اطلاق می‌شود. درآمد خالص (سود ناخالص) دوره فعالیت با تفریق مخارج نقدی از درآمد کل (ناخالص) به دست می‌آید. هزینه‌های

انجام این تحقیق مبتنی بر دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. در روش کتابخانه‌ای به طور عمده پیشینه مطالعاتی این تحقیق در استان‌های هم‌جوار مورد بررسی قرار گرفت. در روش میدانی نیز با تنظیم فرم‌های مخصوص و اعزام پرسشگران، مصاحبه‌هایی با مدیران شرکت‌های تعاونی صیادی به عمل آمد و همچنین جهت بررسی میزان هزینه و درآمد از دفاتر رسمی شرکت‌های مذکور استفاده شد. اطلاعات حاصله با استفاده از نرم‌افزار Excel و SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

دوره بازگشت سرمایه: دوره بازگشت سرمایه یک روش تقریبی برای مقایسه اقتصادی پروژه‌ها است. تحلیل‌گر با استفاده از این روش در جستجوی مدت زمانی است که سرمایه اولیه بتواند توسط درآمدهای سالیانه جبران شود. به عبارت ساده‌تر، مجموع درآمدهای خالص سالیانه، در آن دوره زمانی با هزینه‌های سرمایه‌گذاری برابر گردد. رابطه کلی محاسبه دوره برگشت سرمایه (نقطه سر به سر) به صورت زیر می‌باشد (Brigham و Pappas، ۱۹۷۲):

$$-P = \sum_{j=1}^n (CF)_j = 0$$

در رابطه فوق CF: برابر فرآیند مالی در پایان سال زام است. اگر درآمدهای سالیانه در پایان هر سال (دوره فعالیت) مساوی فرض شود و P: هزینه اولیه (هزینه سرمایه‌گذاری) باشد، n: دوره بازگشت سرمایه است که از رابطه زیر قابل محاسبه است (Brigham و Pappas، ۱۹۷۲):

$$n = P/CF$$

درآمد خالص سالیانه / هزینه اولیه (هزینه سرمایه‌گذاری) = **نرخ بازگشت سرمایه:** یک سرمایه‌گذاری زمانی می‌تواند سودده تلقی شود که سرمایه‌گذاران در انتظار دریافت یک نرخ بازگشت سرمایه مناسب باشند. نرخ

تعاونی‌های صیادی، عمر مولد (مفید) سرمایه ثابت آن‌ها به‌طور متوسط ۵ سال در نظر گرفته شد و سپس با روش خطی ساده، میانگین استهلاک هر یک از عوامل بادوام تعیین شد.

غیرنقدی شامل استهلاک سرمایه ثابت و هزینه‌های فرصت منابع است. استهلاک عبارت از توزیع هزینه سرمایه‌گذاری یا قیمت خرید نهاده‌های با دوام بین تمام سال‌های عمر مولد (مفید) این نهاده است (جدول ۱). برای محاسبه استهلاک سرمایه ثابت

جدول ۱- لیست هزینه‌های تعاونی‌های پره مستقر در ناحیه صیادی میانکاله

هزینه‌های ثابت غیرنقدی	هزینه‌های ثابت نقدی	هزینه‌های متغیر
کرجی- تودریز	آموزش تعاون	تعمیر و نگهداری بدنه کرجی و قایق
بدنه قایق	بهره غیربانکی	تعمیر و نگهداری موتور قایق
موتور قایق	حقوق نگهبان شرکت تعاون	تعمیر و نگهداری خودرو
خودرو	حقوق حسابدار و مدیرعامل	تعمیر و نگهداری تراکتور
تور و ادوات	حق اتحادیه	تعمیر و نگهداری وینچ
وینچ	پرداخت بهره بانکی	تلفن
تراکتور	تعرفه صید	خدمات اداری (ملزومات و...)
موتور برق	بیمه تاسیسات	مایحتاج عمومی صیادان
ساختمان و تاسیسات	بیمه پرسنل	ظروف حمل و نقل ماهی
تریلی تراکتور یکدک کش	بیمه خودرو	حق‌العمل کاری فروش
سایر	-	تور و ادوات صیادی مصرف شده
استهلاک سالیانه	-	سوخت مصرفی
-	-	سایر (هزینه متفرقه)
-	-	تعمیر و نگهداری موتور برق
-	-	تعمیر و نگهداری تور
-	-	برق
-	-	تعمیر و نگهداری ساختمان و تاسیسات
-	-	تعمیر و نگهداری تریلی تراکتور

مورد مطالعه از روش بودجه‌بندی استفاده گردید (Brigham و Pappas, ۱۹۷۲).

برای ارزیابی تأثیر کمی برخی خصوصیات تعاونی‌ها و اعضای آن‌ها بر میزان صید از روش تحلیل رگرسیون استفاده شد. برای این منظور یک تابع عملکرد (صید) با روش تخمین حداقل مربعات معمولی برآورد شد. متغیر وابسته این تابع میزان کل صید تعاونی در طول یک فصل صید بوده و متغیرهای مستقل آن عبارتند از: تعداد اعضای تعاونی (نفر)،

بنابراین تعاونی‌های صیادی باید هر سال به اندازه میانگین استهلاک ذخیره یا پس‌انداز کنند یا در ماشین‌آلات و تجهیزات و ادوات با دوام سرمایه‌گذاری نمایند. در غیر این صورت بعد از چند سال برای آن‌ها تعدادی ماشین‌آلات و تجهیزات مستهلک باقی می‌ماند و ذخیره‌ای هم برای تجدید سرمایه خود نخواهد داشت. وقتی استهلاک از درآمد خالص کاسته شود، سود خالص به دست می‌آید. برای محاسبه درآمد خالص و سودآوری تعاونی‌های صیادی

صیادی میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان به امر صید ماهیان استخوانی در نیمه دوم سال اشتغال دارند. نیروی انسانی شاغل در این تعاونی‌ها بین ۵۷ تا ۶۹ نفر متغیر می‌باشد. کم‌ترین تعداد مربوط به شرکت شایان‌آبدین و بیش‌ترین نفرات مربوط به شرکت تعاونی نیازآباد و قره‌سو می‌باشد. با توجه به اطلاعات حاصله، تعداد دفعات پره‌کشی در بین شرکت‌های تعاونی پره متفاوت بود، به طوری که شرکت‌های تعاونی پره چپاقلی و پره شهید عظیم‌گل به ترتیب با ۲۶۲ و ۱۵۲ بار پره‌کشی بیشترین و کم‌ترین دفعه پره‌کشی را به خود اختصاص داده‌اند. در این بررسی منطقه مورد مطالعه به سه منطقه مجزای صیادی با توجه به محل استقرار شرکت‌های تعاونی میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان، تقسیم‌بندی شد.

دفعات پره‌کشی (تعداد)، تعداد روزهای صید (روز)، ارزش تور و ادوات صیادی (تومان)، مقدار تور پره مصرف شده (کیلوگرم)، تجربه صیادی اعضای هیأت مدیره (سال)، میانگین سن اعضای هیأت مدیره (سال)، دوره‌های آموزشی اعضای هیأت مدیره (تعداد)، میزان تحصیلات اعضای هیأت مدیره (سال)، تعداد فوکاچی (نفر).

نتایج و بحث

به دنبال محرز شدن ضرر و زیان ناشی از صید شیوه دام‌گستری بر ذخایر ماهیان دریای خزر به‌ویژه ذخایر ماهیان خاویاری، شرکت سهامی شیلات ایران با تقبل هزینه‌های ناشی از تغییر شیوه صید، شاغلین این زیر بخش را به تشکیل شرکت‌های تعاونی صید، پره و عضویت آن تشویق نمود، به طوری که تا سال ۱۳۸۴ تعداد ۱۹ شرکت تعاونی پره در سه منطقه

جدول ۲- میانگین صید ماهیان استخوانی و صید ضمنی ماهیان خاویاری (کیلوگرم) در سه منطقه میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در سال

۱۳۸۴-۱۳۸۵

ماهی صید شده	میانکاله	خواجه‌نفس	گمیشان
سفید	۴۶۵۵۵/۴±۱۶۱۰۰/۹ ^a	۷۷۰۳±۶۷۰۳/۹ ^b	۱۳۳۲/۵±۵۰۲/۹ ^b
کفال	۶۷۴۹۴/۳±۲۲۰۷۳/۷ ^a	۱۳۴۱۰/۳±۷۷۹۷/۷ ^b	۵۴۹۹۹±۲۳۶۰۵/۴ ^a
کپور	۱۴۹/۲±۷۴/۹ ^b	۲۴۳۷/۳±۳۸۴/۶ ^b	۷۸۵۳/۵±۵۳۹۱/۷ ^a
سایر ماهیان استخوانی	۱۹۰۷/۶±۵۶۱/۹ ^a	۱۰۵۶/۳±۳۲۵/۳ ^b	۱۰۲۰/۷±۲۴۰/۷ ^b
خاویار	۹۴/۵۹±۴۴/۳۶ ^a	۵۰/۳۸±۳۳/۰۹ ^{ab}	۲۵/۵۲±۲۶/۹۲ ^b
گوشت تاس‌ماهی	۴۷۹/۴±۱۴۲/۳ ^a	۳۱۲/۸±۱۹۶/۲ ^{ab}	۱۴۸/۵±۸۱/۶ ^b

نسبت به دو منطقه دیگر بیش‌تر بود. البته متوسط صید در هر پره‌کشی در منطقه گمیشان نسبت به منطقه خواجه‌نفس به‌طور معنی‌دار بالاتر بوده، ولی سرانه صید در این دو منطقه تفاوت معنی‌دار نداشتند. متوسط صید در هر پره‌کشی در منطقه میانکاله نسبت به مناطق صیادی خواجه‌نفس و گمیشان بیشتر و در

میانگین صید ماهیان استخوانی و صید منحنی ماهیان خاویاری در سه منطقه صیادی در جدول ۲ آمده است. همچنین در جدول ۳، متوسط صید در هر بهره‌کشی و سرانه صید هر صیاد در سه منطقه صیادی نشان داده شده است. متوسط صید در هر پره‌کشی و سرانه صید هر صیاد در منطقه میانکاله به‌طور معنی‌دار

نزدیکی به رودخانه به عنوان یک منبع آب شیرین و عوامل دیگر بستگی دارد که روی گونه ماهی و مقدار صید می تواند مؤثر باشد. همچنین به طور کلی تعداد دفعات پره کشی تابع شرایط اقلیمی، مهیا بودن ادوات و امکانات و انگیزه های صیادان است.

مورد گمیشان نیز از خواجه نفس بیشتر بود (جدول ۳). تفاوت در میزان صید ماهیان استخوانی در سه منطقه مورد مطالعه میانکاله، خواجه نفس و گمیشان احتمالاً به نوع بستر، عمق ناحیه صیادی و دوری یا

جدول ۳- متوسط صید در هر پره کشی و سرانه صید هر صیاد در مناطق سه گانه صیادی در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴

ناحیه صیادی	متوسط صید در هر پره کشی (کیلوگرم)	سرانه صید هر صیاد (کیلوگرم)
میانکاله	۵۹۶/۵±۲۰۲/۸ ^a	۱۶۴۸۳±۵۷۶۷ ^a
خواجه نفس	۱۲۳/۹±۴۸/۸ ^c	۳۵۱/۱±۸۳/۹ ^b
گمیشان	۳۵۹/۹±۱۳۰/۳ ^b	۸۸۱/۵۱±۲۹۵/۳ ^b

واسکازین و نفت سفید تشکیل می دهد. مصرف گازوئیل در منطقه صیادی میانکاله به طور معنی دار بالاتر از مناطق صیادی خواجه نفس و گمیشان است (جدول ۴).

از نظر میزان استهلاک، لوازم مصرفی و سرانه ماهیانه تفاوت معنی داری بین سه منطقه صیادی وجود ندارد، ولی از نظر تعمیرات و سوخت مصرفی در منطقه میانکاله به طور معنی دار بیش تر است (جدول ۵).

به نظر می رسد که کاهش روزهای صید، افزایش دفعات پره کشی در روزهای محدودتر، حضور افراد با تجربه صیادی بیش تر و مسن تر در هیأت مدیره و برگزاری دوره های آموزشی و ترویجی بیش تر برای اعضای هیأت مدیره و صیادان می تواند عملکرد تعاونی ها را در افزایش صید و درآمد بهبود دهد. در هر فصل صیادی میزان قابل توجهی از هزینه های جاری شرکت های تعاونی صید پره را هزینه سوخت شامل بنزین، گازوئیل، روغن، گریس،

جدول ۴- مقادیر مصرفی اقلام بنزین، گازوئیل، روغن، گریس، واسکازین و نفت سفید در سه منطقه میانکاله، خواجه نفس و گمیشان در استان گلستان در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴

سوخت	میانکاله	خواجه نفس	گمیشان
بنزین	۳۰۶۴۵۰۴±۱۲۵۴۶۹۴۵ ^a	۴۸۰۵۴۷۳±۱۰۰۷۸۰۰۰ ^a	۳۹۱۹۰۸۲±۱۲۱۹۶۸۵۸ ^a
گازوئیل	۳۳۱۳۷۵۱±۱۲۱۹۰۵۱۷ ^a	۲۰۵۶۳۷۶±۶۲۳۵۸۲۵ ^b	۱۷۴۱۵۸۴±۳۳۴۹۱۳۰ ^b
روغن	۴۶۶۷۸۸۰±۸۱۲۳۷۷۸ ^a	۱۶۴۲۳۳۹±۴۵۰۷۱۲۵ ^a	۸۶۹۸۵۸۷±۷۳۷۵۶۶۷ ^a
گریس	۶۰۵۵۹۱/۶±۳۶۶۱۱۱/۱ ^a	۴۳۳۷۰/۵±۱۱۹۵۰۰ ^a	۶۴۸۵۱/۹±۱۰۹۱۶۶۷ ^a
واسکازین	۴۲۷۸۴۱/۱±۴۹۴۰۰۰ ^a	۱۷۲۶۷۷±۲۶۹۰۰۰ ^a	۲۹۶۰۳۷/۲±۳۳۱۰۰۰ ^a
نفت	۶۲۲۳۶۱/۸±۹۹۹۱۲۰	-	-

گمیشان از نظر هزینه کلی تفاوت معنی داری با هم نداشتند.

به هر حال هزینه کلی در منطقه میانکاله بیش تر از دو منطقه دیگر است حال آن که دو منطقه خواجه نفس و

جدول ۵- مقایسه هزینه‌های جاری شرکت‌های تعاونی صیادی مستقر در مناطق میانکاله، خواجه‌نفس و گمیشان در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴

هزینه	میانکاله	خواجه‌نفس	گمیشان
استهلاک	۱۳۱۷۵۶۸۳±۴۷۰۰۰۰۰ ^a	۹۶۴۴۸۱۷±۳۵۰۰۰۰۰ ^a	۸۵۶۰۹۳۸±۳۷۰۰۰۰۰ ^a
تعمیرات	۴۰۱۰۶۱۰۹±۳۸۰۰۰۰۰ ^a	۵۹۹۲۷۷۳±۲۲۰۰۰۰۰ ^b	۳۰۲۲۸۵۷±۲۳۰۰۰۰۰ ^b
سوخت	۶۵۸۴۱۶۸±۳۴۰۰۰۰۰ ^a	۴۶۵۶۳۴۵±۲۱۰۰۰۰۰ ^b	۸۲۸۴۸۲۶±۲۳۰۰۰۰۰ ^b
لوازم مصرفی	۸۶۰۱۲۸۱۵±۱۶۰۰۰۰۰ ^a	۷۶۰۷۸۱۷۶±۱۲۰۰۰۰۰ ^a	۴۴۶۱۶۲۴±۷۸۰۰۰۰۰ ^a
سراهنه هزینه ماهیانه	۵۷۳۹۷/۳±۱۷۷۲۲۲/۲ ^a	۹۳۸۰۸/۳±۱۷۵۰۰ ^a	۷۰۸۲۸/۴±۱۷۶۶۶۶/۷ ^a

نتایج محاسبات به تفکیک تعاونی‌ها و نواحی صید در جدول ۶ منعکس شده است. در جدول مذکور درآمد کل، معادل متوسط درآمد صید است که در طول چند سال مورد انتظار می‌باشد. ممکن است درآمد سالانه حدود این رقم متوسط، نوسان داشته باشد. به عبارت دیگر درآمد کل صیادی عبارت از مجموع جریان وارد شده به هر یک از تعاونی‌ها در طی دوره فعالیت (فصل صید) است. سود خالص سراهنه منبع پرداخت‌های مربوط به کار، مدیریت و سرمایه اعضای تعاونی‌ها می‌باشد.

با توجه به جدول ۶ مشاهده می‌شود که کم‌ترین و بیش‌ترین درآمد خالص (سود ناخالص) به ترتیب متعلق به تعاونی‌های نور گلستان و توماچلر می‌باشد که برابر با ۲۵۶۹۷۷۸۲۰ و ۲۵۷۴۱۵۲۲۹۷ ریال است. علاوه بر این حداقل و حداکثر سود خالص به ترتیب متعلق به تعاونی‌های شهید عظیم‌گل و توماچلر می‌باشد که به ترتیب معادل ۱۲۵۲۱۳۹۲۵ و ۲۴۹۵۱۱۵۵۸۷ ریال می‌باشد.

میانگین سود اعضای شرکت‌ها از حداقل ۱۶۲۶۱۵۵ ریال در تعاونی شهید عظیم‌گل تا حداکثر ۴۱۵۸۵۲۵۹ ریال در تعاونی توماچلر متغیر است که این میزان بیانگر اختلاف قابل توجه درآمد صیادان در تعاونی‌های مختلف می‌باشد.

همه‌ساله برخی از اقلام صیادی و یا احیاناً موتوری شرکت‌های تعاونی در صورت عدم قابلیت کاربردی در صید، با طی مراحل اداری و قانونی به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های شرکت به فروش می‌رسد که جزء درآمد جنبی شرکت‌های تعاونی صیادی پره محسوب می‌گردد.

کم‌ترین و بیش‌ترین دوره بازگشت سرمایه متعلق به تعاونی‌های صیادی قره‌سو و توحید می‌باشد که به ترتیب برابر با ۰/۱۴ و ۲/۴۲ سال می‌باشد. کم‌ترین و بیش‌ترین نرخ بازگشت سرمایه به ترتیب در تعاونی‌های توحید و قره‌سو مشاهده می‌شود که برابر با ۷۲۲/۱ و ۴۱/۳۴ درصد می‌باشند (جدول ۷). با توجه به مقادیر نرخ بازدهی سرمایه ملاحظه می‌شود که نسبت حداکثر نرخ بازدهی به حداقل آن در میان تعاونی‌های صیادی مورد مطالعه برابر با ۱۶/۲۸ است. به عبارت دیگر نرخ بازدهی سرمایه پردرآمدترین تعاونی از نظر میزان سودآوری و بازدهی، ۱۶/۲۸ برابر نرخ بازدهی کم‌درآمدترین تعاونی است. از جمله راهکارها جهت سودآوری شرکت‌های تعاونی پره، شناسایی صیادان واقعی و ایجاد ضوابط برای ایشان، کنترل و نظارت بر بازار فروش ماهی و جلوگیری از کار واسطه‌ها و سماکان است.

جدول ۶- نتایج محاسبات به تفکیک تعاونی‌ها و نواحی صید (ریال) در استان گلستان در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴

ناحیه صیادی	شرکت‌های تعاونی صید	هزینه‌های متغیر (جاری)	هزینه‌های ثابت نقدی	هزینه‌های ثابت غیرنقدی (استهلاک)	درآمد ناخالص	درآمد خالص (سود ناخالص)	سود خالص	سود سرانه
چارقلی	۵۲۵۳۶۰۴۵۵	۱۰۴۷۰۰۰۴۵	۷۱۴۰۸۷۹۳	۲۸۷۴۴۹۴۶۸۹	۲۱۵۴۴۳۴۱۸۹	۲۰۸۲۰۲۵۳۹۶	۲۹۷۴۳۲۲۰	
قره‌سو	۲۶۵۳۰۰۹۵۰	۱۷۶۳۲۰۱۲۱	۴۵۶۲۵۸۶۳	۲۱۳۴۵۵۹۴۶۰	۱۶۹۲۹۳۸۳۸۹	۱۶۴۷۳۱۲۵۲۶	۱۶۶۳۹۵۲۰	
گلستان	۶۱۰۶۷۰۹۱۴	۸۹۴۷۴۳۵۰	۶۹۶۵۴۸۷۰	۲۳۵۰۸۱۱۵۵۴	۱۶۵۰۶۶۶۲۹۰	۱۵۸۱۰۱۱۴۲۰	۲۵۰۹۵۴۱۹	
میانکاله	۴۱۶۵۲۰۷۵۰	۱۵۶۴۱۰۶۵۴	۷۵۳۰۳۲۲۲	۱۶۱۵۱۷۳۳۸۹	۱۰۴۲۲۴۱۹۸۵	۹۶۶۹۳۸۷۶۳	۹۷۶۷۰۵۸	
شهید بهشتی	۱۴۴۲۶۳۴۰۰	۱۳۱۴۰۸۸۹۲	۷۸۰۷۶۰۰۰	۲۱۰۶۴۸۲۰۷۴	۱۶۷۷۳۳۷۸۰۹	۱۵۹۹۱۶۱۸۰۹	۲۵۳۸۳۵۲۱	
بصیرآباد	۳۳۶۳۸۳۸۸۲	۱۲۹۲۲۸۳۵۶	۹۳۸۴۰۰۰۰	۱۶۲۸۳۸۴۵۹۴	۱۱۶۲۷۷۲۳۵۶	۱۰۶۸۹۳۳۳۵۶	۱۴۲۵۲۴۳۱	
مختومقلی	۳۱۸۸۴۰۹۷۴	۱۵۰۴۸۹۷۷۹	۸۲۴۰۰۰۰۰	۱۴۵۳۶۱۸۳۳۳	۹۸۴۲۸۷۵۸۰	۸۹۸۸۷۵۸۰	۱۱۳۳۶۰۹۵	
توماچلر	۳۰۵۵۱۴۰۳۱	۹۹۲۴۳۰۶۸	۷۹۰۳۶۷۱۰	۲۹۷۸۹۰۹۳۹۶	۲۵۷۴۱۵۲۲۹۷	۲۴۹۵۱۱۵۵۸۷	۴۱۵۸۵۲۵۹	
نمونه	۶۴۰۳۷۸۰۰۰	۲۴۵۱۴۴۱۵	۷۸۹۴۰۶۰۰	۲۴۰۳۳۵۷۱۳۲	۱۷۳۸۴۶۴۷۱۷	۱۶۵۹۵۲۴۱۱۷	۲۷۶۵۸۱۳۵	
عظیم‌گل	۱۴۴۲۶۳۴۰۰	۷۰۰۶۶۶۸۵	۴۹۱۴۵۱۸۰	۳۸۶۸۹۱۹۰	۱۷۴۳۵۹۱۰۵	۱۲۵۲۱۳۹۲۵	۱۶۲۶۱۵۵	
خواجیه‌نفس	۳۶۰۸۷۲۹۵۰	۱۱۸۹۶۱۱۲۲	۳۷۲۸۳۰۰	۱۱۱۲۴۶۷۸۲۰	۶۳۲۶۳۳۷۴۸	۵۹۵۳۴۵۴۴۸	۸۱۵۵۴۱۷	
شایان‌آیدین	۱۶۴۱۸۷۲۲۹	۹۲۷۴۹۴۸۸	۷۷۲۸۴۰۰۰	۶۵۵۶۴۹۴۷۰	۳۹۸۷۱۲۷۵۳	۳۲۱۴۲۸۷۵۳	۵۳۳۹۱۰۱	
نور گلستان	۳۸۶۷۷۶۸۵۲	۱۰۱۱۸۱۵۰	۶۱۹۹۷۸۴۴	۶۵۳۸۷۲۸۲۲	۲۵۶۹۷۷۸۲۰	۱۹۴۹۷۹۹۷۶	۲۷۸۵۴۲۸	
خزرگمیشان	۱۹۹۹۳۰۸۸۴	۱۰۰۴۰۴۷۰۴	۸۶۳۸۹۶۰	۹۱۸۳۳۳۶۸۰	۶۱۷۹۹۸۰۹۲	۵۳۱۶۰۹۱۳۲	۷۰۸۸۱۲۲	
غنچه گمیشان	۴۵۰۹۳۹۱۶۱	۱۶۹۶۵۱۱۳۰	۲۷۶۳۱۰۸۰	۱۰۱۹۰۸۰۸۶۰	۳۹۸۴۹۰۵۶۹	۳۷۰۸۵۹۴۸۹	۵۲۲۳۳۶۳	
گمیشان	۲۸۴۹۳۷۸۰۳	۸۸۷۸۵۴۵۴	۸۰۸۵۰۰۰۰	۸۳۰۱۴۱۰۲	۴۵۹۲۹۰۸۴۵	۳۷۸۴۴۰۸۴۵	۴۷۹۰۳۹۰	
توحید	۲۷۴۸۹۰۱۰۰	۸۴۴۳۳۸۱۰	۱۰۶۹۳۰۲۲۰	۶۸۷۳۰۴۸۱۰	۳۲۷۹۸۰۹۰۰	۲۲۱۰۵۰۶۸۰	۳۰۷۰۱۴۸	
چپاقلی	۱۴۹۵۶۲۵۰۶	۱۰۹۹۶۵۸۴۷	۶۴۸۴۵۵۶۳	۶۲۹۴۹۰۲۰۶	۳۶۹۹۶۱۸۵۳	۳۰۵۱۱۶۲۹۰	۴۳۵۸۸۰۴	
پیوند گلستان	۱۴۴۳۲۵۹۶۰	۱۳۹۵۱۰۳۸۷	۳۹۳۸۰۰۰۰	۵۴۷۷۴۹۸۹۶	۲۶۳۹۱۳۵۴۹	۲۲۴۵۳۳۵۴۹	۲۹۵۴۳۸۹	

توجه بیش‌تری را می‌طلبد. و در نهایت اعطای وام‌های معیشتی، وام ساختمانی (برای احداث منازل مسکونی و خوابگاه صیادان) و توزیع وسایل صید به تقویت تعاونی‌ها و بارور شدن آن‌ها کمک خواهد کرد.

کمبود سرمایه و نقدینگی تعاونی‌های صیادی و عدم آشنایی مدیران آن‌ها با اصول تهیه و توزیع نیازمندی‌های صیادان از مسائل اساسی شرکت‌های تعاونی صیادی می‌باشد. آموزش و ترویج و گذراندن دوره‌های آموزشی از جمله دوره‌های آموزش دریانوردی، دوره سرویس موتورهای دیزلی یا بنزینی و نیز آموزش روش‌های صید با پخش فیلم‌های ویدئویی و سایر رسانه‌های تصویری، نقش مؤثری در افزایش بازدهی سرمایه و ضریب درآمدی و در نهایت در سودآوری تعاونی‌های صیادی خواهد داشت. مضافاً این‌که این امر می‌تواند درک آموزش‌های فنی و

از آنجایی‌که اغلب صیادان شاغل در تعاونی‌ها در واقع کشاورزانی هستند که در ایام فراغت از کار صید، به امر کشاورزی و دامداری اشتغال می‌ورزند، بنابراین ضرورت توجه به دادن خدمات کشاورزی جهت افزایش درآمدی آن‌ها بیش‌تر احساس می‌شود. علاوه‌بر موارد ذکر شده، انجام کار فرهنگی مستمر در تعاونی‌های صیادی لازم است. همچنین به امور مالی شرکت‌ها با گذراندن دوره‌های حسابداری و کمک به آن‌ها در تهیه و تنظیم اصولی صورت‌های مالی و دفاتر قانونی و ثبت عملیات مالی و برگزاری همایش‌هایی برای افزایش آگاهی اعضای هیأت مدیره شرکت‌های تعاونی و نیز ایجاد تشکیل تعاونی‌های مصرف برای تهیه مایحتاج مورد نیاز صیادان و خانواده ایشان و رساندن بدون واسطه نیازهای جاری صیادان که باعث افزایش قدرت خرید و امکانات مالی آنان خواهد شد،

حرفه‌ای و شیوه‌های به‌کارگیری و انتقال اطلاعات، نوآوری‌ها و دانستنی‌های حرفه‌ای را بیش‌تر کند.

ادوات صیادان که از ملزومات اصلی کار تولیدی آن‌هاست، توسط سماکان و واسطه‌ها و نیز گاه‌آخذ وام و تسهیلات مالی با بهره از آنان باعث می‌شود که قیمت تمام شده محصولات دریایی با درآمد حاصل از صید متناسب نباشد و این امر ممکن است چرخه تولید و تحویل محصول را از مسیر اصلی خود منحرف نموده و راه قاچاق را هموارتر نماید. بنابراین ضرورت اعطای وام و تسهیلات لازم اعتباری با مهلت بازپرداخت حداقل سه ماه با کارمزد بانکی کم، علاوه بر جلوگیری از واسطه‌گری دلالان، جرات سرمایه‌گذاری صیادان را در یک برنامه

میانمدت افزایش خواهد داد. صنعت صید استان از جمله فعالیت‌های مولد بوده و نقش مؤثر در تحول بخشیدن به شیوه‌های بهره‌برداری امکانات استانی دارد. باید توجه داشت که تاکنون مطالعه جامعی از برآورد هزینه‌های شرکت‌های تعاونی پره ماهیان استخوانی نشده است، به این دلیل نمی‌توان نتایج این تحقیق را مقایسه درستی با مطالعات موردی و پراکنده دیگران دانست. با توجه به سابقه دیرینه صنعت صیادی به شیوه‌های سنتی، توجه به توسعه این صنعت در یک برنامه بلندمدت ضروری بوده و در برنامه توسعه استانی در بخش صنعت شیلات یا صیادی، توسعه مقیاس ظرفیت‌های صیادی استانی باید مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۷- بررسی پارامترهای محاسبه شده سرمایه در استان گلستان در سال ۱۳۸۵-۱۳۸۴

ناحیه صیادی	شرکت‌های تعاونی صید	سرمایه اولیه (هزینه تجهیزات، ادوات، ماشین‌آلات)	سود خالص (ریال)	نرخ بازگشت سرمایه (درصد)	دوره بازگشت سرمایه (سال)
	چارقلی	۳۶۲۰۴۳۹۶۵	۲۰۸۲۰۲۵۳۹۶	۵۷۵/۰۸	۰/۱۷
	قره‌سو	۲۲۸۱۲۹۳۱۵	۱۶۴۷۳۱۲۵۲۶	۷۲۲/۱	۰/۱۴
	گلستان	۳۴۸۲۷۴۳۵۰	۱۵۸۱۰۱۱۴۲۰	۴۵۳/۹۶	۰/۲۲
میانکاله	نیازآباد	۳۷۶۵۱۶۱۱۰	۹۶۶۹۳۸۷۶۳	۲۵۶/۸۱	۰/۳۹
	شهید بهشتی	۳۹۰۳۸۰۰۰۰	۱۵۹۹۱۶۱۰۹	۴۰۹/۶۴	۰/۲۴
	بصیرآباد	۴۶۹۲۰۰۰۰۰	۱۰۶۸۹۳۲۳۵۶	۲۲۷/۸۲	۰/۴۴
	مختومقلی	۴۱۲۰۰۰۰۰۰	۸۹۸۸۸۷۵۸۰	۲۱۸/۱۸	۰/۴۶
	توماچلر	۳۹۵۱۸۳۵۵۰	۲۴۹۵۱۱۵۵۸۷	۶۳۱/۳۸	۰/۱۶
	نمونه	۳۹۴۷۰۳۰۰۰	۱۶۵۹۵۲۴۱۱۷	۴۲۰/۴۵	۰/۲۴
	عظیم‌گل	۲۴۵۷۲۵۹۰۰	۱۲۵۲۱۳۹۲۵	۵۰/۹۶	۱/۹۶
خواججه‌نفس	ابوحنیفه	۱۸۶۴۴۱۵۰۰	۵۹۵۳۴۵۴۴۸	۳۱۹/۳۲	۰/۳۱
	شایان آیدین	۳۸۶۴۲۰۰۰۰	۳۲۱۴۲۸۷۵۳	۸۳/۱۸	۱/۲
	نور گلستان	۳۰۹۹۸۹۲۲۰	۱۹۴۹۷۹۹۷۶	۶۲/۹	۱/۵۹
	خزر گمیشان	۴۳۱۹۴۴۸۰۰	۵۳۱۶۰۹۱۳۲	۱۲۳/۰۷	۰/۸۱
	غنچه گمیشان	۱۳۸۱۵۵۴۰۰	۳۷۰۸۵۹۴۸۹	۲۶۸/۴۴	۰/۳۷
گمیشان	شهید فره‌جه	۴۰۴۲۵۰۰۰۰	۳۷۸۴۴۰۸۴۵	۹۳/۶۲	۱/۰۷
	توحید	۵۳۴۶۵۱۱۰۰	۲۲۱۰۵۰۶۸۰	۴۱/۳۴	۲/۴۲
	چپاقلی	۳۲۴۲۲۷۸۱۵	۳۰۵۱۱۶۲۹۰	۹۴/۱۱	۱/۰۶
	پیوند گلستان	۱۹۶۹۰۰۰۰۰	۲۲۴۵۳۳۵۴۹	۱۱۴/۰۳	۰/۸۸

منابع

عبدالملکی، ش.، ۱۳۸۳. سالانه حدود ۱۱ هزار تن ماهی استخوانی صید می‌شود خبرگزاری کار ایران، ایلنا، ۱۳۸۳/۴/۲۸. کد خبر ۱۱۳۵۶۶.

معاونت تکثیر و پرورش آبزیان، ۱۳۸۴. وزارت جهاد کشاورزی، سازمان شیلات ایران، اداره کل شیلات استان گلستان. نیکی، م.، ۱۳۸۵. طرح استاندارد شدن صید پره امسال در استان گیلان اجرا می‌شود خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۸۵/۶/۲۹. یحیایی، ۱۳۸۴. شروع صید ماهیان استخوانی در استان گلستان خبر: اداره کل شیلات، ۳۰ مهر ۱۳۸۴.

Brigham, E. and Pappas, J., 1972. Managerial Economic. The Dryden Press. Inc.

**Evaluation of fish profitability by caught beach seine,
located in southeast of Caspian Sea, Golestan province**

***S. Yulghi¹, R. Ghorbani² and S.M. Aghili²**

¹Inland Aquatics stocks Research Center, Gorgan, ²Faculty of Fisheries,
Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources

Abstract

In this study, data collected and analyzed from nineteen fish beach seine cooperative companies, located in Golestan province, Caspian Sea. By fulfilling of question sheets in relation to stable and temporary expenditures, profitability, and payback period. Results showed that payback period is 0.14-2.42 years and mean yearly profit for each fisherman ranged between 1626155-41585259 Rl. In attention of traditional fisheries industry, development of fisheries capacity in Golestan province is necessary.

Keywords: Golestan province; Profitability; Fish beach sein

* Corresponding Author; Email: saeed393@yahoo.com